

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktől a kiadó tulajdonosnál uri utca 435dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik 's pontosan közöltetik.

F. évi october 1jétől december fogytaig terjedő évnegyedi előfizetést ez ikerlapokra, borítékalanul helyben 2 fr. 40 kr., borítékosan és postán 3 fr. 30p. krral elfogadnak mind a kir. postahivatalok mind a Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország: Knevezések; készpénz 's kölcsön. Országgy. közlemény (248 frdi ülésben a hitelintézet tárgyában kelt válaszüzenethiteles tés 's több rendű válaszüzenetelvasás után a nemnemesek hivatalképesége iránti 2d. rdi üzenet tanácskozás alá jött 's végzéssé egy főispán he yettes b. azon indítványa emelték, hogy a hivatalképeség a nemnemesekre általánosan teljesítessék ki. Ez után az országgy. szabad újság tárgyában kelt 2d. rdi üzenet került szövegre. 241 ker. ülés a hajduker szerk. tett módosítás és nagy gazd. egyes által benyújtott folyamódással foglalkozék. 248 orsz. ülés a hajduker szerkezethen a követválasztásra nézve tett módosítás, utánna a város. reformügyben keltkezett rd. üzenet tárgyalattak. 249 frdi ülésben a városi sd. üzenet tekintetében a főRR. előbbi nézetekhez ragaszkodtak. Aztán a hajduker. rendezési 2d. rdi üzenet tárgyalattán, erre nézve a két tábla közti egység megtörtént. 312d. ker. ülésben a Részek tetleges visszakapc. oltatása iránti üzenet 's fölírás jav. hitelesítése után a börtönrendszer tárgyában 5d. frdi válaszüzenet került tanácskozás alá. 313d. ker. ülés a hitelintézet iránt átküldött frdi válaszüzenet tárgyalásával foglalkozék: budapesti napló; gömör m. közgyűlé. c.)
Amerika (Kormányváltás.)
Anglia (Udvariások Lajos Fülöpöl; nagy lelkesülés.)
Spanyolország (Választókamra alkatrészei, Espartertero nyilatkozványa)
Franciaország (A kir. Eube érkezett.)
Ertesítő.

Magyar- és Erdélyország.

A' nmgu m. kir. udv. Kincstár Sz. János megüült harminczados állomásra Pribék József ottani ellenőrt; ennek helyébe ellenőrré Paulay Márton sopronyi harminczadi irnokot, ennek helyébe irnokká Tóth János pozsonyi kezelési gyakornokot; a' megüült grosschützi harminczadosi hivatalra pedig Perner Ferencz lichtenverthi harminczados, ennek helyébe Spaček Ferencz pozsonyi harminczadi irnokot; a' pozsonyi harminczadi-irnokságra Pruner Antal ottani kezelési gyakornokot; a' megüült farkasvölgyi 30di irnokságra Koczey Eduard győri harminczadi kezelési gyakornokot; a' megüült edelsuhali 30di utlevélvizsgálóságra Kager Mihály neustifti 30difelügyelőt, végre a' pahrendorf 30di utlevélvizsgáló hivatalra Homi József vimpassingi 30di felügyelőt alkalmazá.

Kész pénz és kölcsön. Ugyan mit gondolsz barátom? hogyan éled napjaidat oly gondtalan nyugalomban, midőn látod mindenben hátramaradásod? Birtokod roppant terjedelmű, termékenysége Gózsent előzi meg, erdeid gazdagok fatermésben, szőlőhegyeid a' vigasztaló nedvek bő nectárral kedveskednek, folyamid izletes halakkal táplálnak; szóval: birtokod, mit a' természettől nyertél, fölség és isteni; de te sem irántai szeretetből, sem hálaból, sőt még szegyenből sem tesszsz semmit birtokod 's e' mellett magad jobbléte emelésére; átszenderged napjaidat, mintha nem is azért volnál teremtve, hogy társaidal, 's hozzád hasonlókkal versenyt fuss az élet czélja felé, sőt mintha a' pályát sem ismernéd, melly nemes versenyzésre vezet, lakházad ószerű, alacsony, szűk, egészségtelen, sár, szemét és posvány; istállóid rémületesek, tisztátlanok, akarul utai járhatatlanok, kerítéseid folt és rongy, gazdag földeid ugar nélkül nem teremnek, réteid pedig teremnek kákát, sást és nádat. Majorid igen, 6—7 ezer holdon egy istálló 's rozszant major; gazdálkodás-módod borzasztó, szántásra, kapálásra 's cséplésre gépeid nincsenek, javaid rozszul jövedelmésvén borjubőr csizmát viselsz. Ugyan ébredj kérlek! hiszen így gazdálkodva talán napi szükségidet sem vagy főözni képes, nem hogy j a v i t á s o k a t tenni 's annál kevesbé hozzád hasonlókkal az élet és tettek mezején, mint illő volna, versenyezni. Látod nyilván, hogy náladnál sokkal kisebbek nemcsak az élet több javait éldelik, de még felebarátjokkal is jót tehetnek 's a' közjóra is nemeslelküleg áldozhatnak: és te, vagy hanyagságod, v. tudatlanságod miatt a' nap terheit is alig bírod.

„Elismerem hátramaradásomat 's vérzik szívem, hogy mindezekben nem segíthetek: mindenem silány és kisszerű, jövedelmim ugyan emelhetném újabb majorok építésével, marhák szaporításával, posványok kiszáritásával, gépek beszerzésével, némi adósságim lefizetésével, de hol vegyek pénzt ezekre? midőn azon láb, mellyre háztartásom j őseimtől átvett modorban állítam, annyi fölsőleget sem hagy jövedelmemből, hogy a' szükségeket beszerezhessem; újabb adósságokat vegyek föl nyomasztó körülményimben, hogy javaimat még jobban terheljem? ezt nem tehetem, családóm átkát magamra nem vehetem, nem akarhatom, kivált midőn a' pénzerővel előállított nagyobb gazdasági hasz-

nok hazánkban a' befektetett tőkének kamatját nem bírják; és ha még nagyobb jövedelmek jó reménye fejében nyomasztó adósságokat teszek, és a' remény csal, házam végpusztulásra jutand."

Hogy az irt párbeszédben hazánk viszonyainak képe rejlik, a' kegyes olvasó látni fogja. Hátramaradásink borzasztók 's mi a' helyett, hogy nyomasztó körülményinken segítsünk, nemcsak mozdulatlanul akarunk vesztegleni, sőt a' legjobb tanácsot ellökve magunktól, még ott is hátrálunk, hol már némi haladásba beléegyeztünk: a' házi adót megbuktatjuk (miért azonban nem kár), a' telekdíjt pedig a' legnagyobb silányságig is alig pártoljuk; összedugott kezekkel mindent a' kormánytól várunk, még azt is, hogy az az örökös tartományok kárával a' magyar érdekeket fölvirágoztassa.

Soha nemzet nagyobb segéd-kutforrásokkal nem bírt mint a' magyar; de mi a' források megnyitására erőnk legesekeleyebb részét sem akarjuk áldozatul vinni, 's inkább sárba, szemébe fuladunk, hogysem néhány kéve rőzsét vinnénk drága vállainkon a' posvány áthidalására. De ugy látszik: hogy ezen a' z s i a i csökönység nem annyira rozsz akarat és macacsság, mint a' számvetés tudományának hiánya, miszerint a' pénz természetét teljességgel nem ismerve, miképen kelljen azt ugy kiadni, hogy hasznai nagyobbak legyenek mint a' befektetett tőke. Megfujja tehát értekező erejéhez képest tárogatóját ezennel 's röviden elmond mindent, mit tud és jelenen szükségesnek vél, a' pénz és kölcsönvétel természetéről.

Semmi nem fejlett még e' hazában nagyobb evidenciára mint az, hogy hazánkban sem bel- sem külkereskedése nincsen; 's ennek oka egyedül a' közlekedési utak hiánya, 's különösen a' tengerhez nehéz jutás, melly a' kivített annyira terheli, hogy más országok olcsóbban szállíthatják áruikat a' magyar tengerpartra mint mi — oh szegyen! — a' magyar tengerpart lakosi magok is odesszai és galaczi buzával élnek. Az akadály pedig csak egy három mérföldnyi 's nem szerfölött magas hegylánc. És ezen akadékos hegyláncot egy nagy nemzeti erő nem képes onnét elfűni (hogy chinai kifejezéssel éljünk) vagy azt átfurni? vagy rajta egy hatalmas vasutat keresztülvinni? Oh igen is képes volna 's a k a r t j a sem hiányzanék, de pénze nincs. — Pénze nincs? — 12 millió lakosa, 82 millió haszonvehető hold földje van — de egy vasutra pénze nincs? — 11 1/2 millió forintja nincs? — Ez gunynak jó, de valószínűleg igen rozsz; mert ezt a' világon hinni senki sem fogja, ha csak hozzá nem tesszük — de akarhatja sincs.

Minden nemzet életében vannak oly pillanatok, mellyekben rögtön nagy pénzmennyiségre van szükség. Illyenek a' háborúk és a' kereskedési conjuncturák, melly utólsókban ha a' nemzet az alkalmat elszalasztja, 's magát más által megölteteni engedi, a' soha többé vissza nem varázsolható szerencse neki hátat fordít. Illy állapotban van jelenleg hazánk; holott lakosainak kicsinye nagyá állítja, hogy kereskedésünknek, melly jelenleg talán semminek mondható, csak a' vukovár-fiumei v a s u t adhat impulst, de az országos kincstár, mint mindenütt Európában, egészen üres. Pedig vetélkedve látjuk a' vasutakat Európában statusok költségén épített, bár nemcsak pénzek nincs, sőt tömördek adóssággal is terheltetvük! Ugyan kedves hazámiai! tanuljuk meg tőlük azon szerencsés mesterséget, miképen lehessen ott milliókba kerülő költséges építvényeket készített, hol üres a' pénztár? — Hogyan építhet a' milliárd adósságokkal terhelt Francia- és Angolország több millióba kerülő v a s u t a t, de hogy építheti közelebb az ausztriai császárság a' trieszti vasutat, midőn több, mint 700 millióval adós, 's több mint 28 millió évenkénti kamatot fizet?

A' pénzszerzésnek az álladalmaknál két utja van, egyik az a d ó m á s i k a' k ö l c s ö n. Ezen utolsó pénzszerzési módnak ismét három forrása vannak, ugymint: annuitási, sorshuzási és nemzeti bank általi kölcsönvételek. (Folyt. köv.)

Országgyűlési közlemény a' Hirnök szerint. 248d. frdi ülésben oct. 18kán a' hitelintézet körüli válaszüzenet hitelesítettén, többrendű változtatás történt

a' szerkezetben. Ezután felolvastattak 's közíratra boesáttattak a' zsidók 's községyi jegyzők ügyébeni válaszüzenetek. Tanácskozási első tárgy volt a' nemnemesek hivatalképesége iránti 2d. rendi üzenet, mellyet is egy b. főt. székbi bíró 's főisp. helyettes ekkép nyitá meg: Némi tartózkodással szölok e' tárgyhöz, miután annak fölvetelekor a' m. FRR. tanácskozásiban részt nem vehettem; figyelni fogok azonban az itt mondottakra, mellyeknek hírlapok utján csakugyan hiteles tudomására jövék, figyelni főleg a' m. FRR. e' tárgybani 1ső választára. A' t. RR. első felszólításakor elvileg ugyan az általános hivatalképeség mellett nyilatkozának, 's ez támogaták felhordott okaikkal; hogy a' z o n b a n ez elvet csak részlegesen akarák még most életbe léptetni, onnan vala gyanítható, miszerint a' javasolt t. cikklet azon időre mondák szolgálódnak, míg majd általánosan rendelkezni fog az országgyűlés a' hivatalképeségről. De ide mutat előlött e' kifejezések is: miszerint jelenleg csak a' közigazgatási hivatalokra kívánák a' hivatalképeséget kiterjeszteni. Illy felhívásra a' m. FRR. részükéről is mindjárt elfogadák a' hivatalképeségnek nemnemesekre leendő kiterjesztési elvét: de kettőre szöliták, fel a' t. RR. et, hogy t. i. magyarazzák meg, mit értenek a' közigazgatási kifejezés alatt; mi leginkább ugy történik meg, ha világosan megnevezik azon hivatalokat, mellyeket innentul a' nemnemesek által is viselhetni ohajtanak; 's 2) az kivethető válaszüzenetükből, miszerint az általános elv lépcsőnkint jöjön életbe. A' t. RR. ime most e' 2ik üzenetben megfordítják a' dolgot, 's nem azon hivatalokat nevezik meg, mellyeket viselhetni ohajtanak a' nemnemesek által is; hanem mintegy az általános hivatalviselhetést mondják ki, 's azon hivatalokat nevezik meg, mellyekről meggyőződésük az, hogy azokat a' nemnemesek még most nem viselhetik, 's illyeneknek állítják az alispán, szölgabíró és eskütti hivatalokat; a' két tábla tehát magában az elvben megegyezett, de elég van a' m. FRR. kivánságának is annyiban téve, miszerint most már határozottan kimondák a' RR. milly értelemben vették a' közigazgatási hivatalok kifejezést, t. i. szerintük a' nemnemes lehet a' nádortól kezdve lefelé minden az alispáni hivatalig; azon alul azonban sz. bíró 's eskütti nem; 's kétségtelenül ha már csakugyan ez volt a' t. RR. nézete, ezt könnyebben lehetne illy módon kifejezni, mint történhetett volna akkor, ha a' m. FRR. felszólítása nyomán azon számtalan hivatal neveztek volna meg, mellyekre a' hivatalképeséget kiterjeszhetőnek vélik. Nem gondolom azonban, hogy az elv lépcsőnkinti életbeléptetésit a' m. FRR. közül bárki is olly értelemben gondolta volna a' t. RR. által vétetni, miszerint az felülről alfelé történjék. Más nemzeteknél legalább megfordítva volt a' dolgot, mint ennek közelebben Anglia példája; mert hisz a' t. RR. eljárása 's első üzenetükben tett nyilvánítása szerint, miképen még most ök sem akarnak általánosan rendelkezni, további kifejlődése a' dolognak lépcsőnkint ugy történék, hogy majd idővel alispán is lehet a' nemnemes, de még akkor sz. bíró 's eskütti nem; még később majd sz. bíró is, de eskütti csak akkor, ha általánosan leendő a' hivatalképeség honunkba behozva, 's itt akarata ellen is azon értelmezés jut az ember eszébe, mellyet az eskütti hivatalról tréfásan s z o k t a k mondani: „quod sit officium, cum quo parum, sine quo nihil“ mintha épen ezen mindenüvé beszött hivatalnokiellemen végfogytig meg akarnák a' nemesi mérsékletet a' t. RR. tartani. Nem lehet ugyanis azt tennünk fel a' t. RR. ről, hogy a' hivatalképeség javasolt kiterjesztése mellett minden más tisztséget le akartak volna nyomni 's csak a' kiszemelt hármat sugározatni a' nemesi előjogok segedelmevel legtöbb tekintélyvel körül. De nem azt sem, hogy tár kaput nyitnak a' nemnemeseknek magasb hivatalokra, de nehezíteni kívánják az odajutást az által, hogy a' kisebb hivatalokat elzárják előlük, mert magasb állásu tisztviselőink rendszerint nem épen ezen hivataloknál kezdék e' meg pályájukat, mellyekre a' RR. javaslata szerint a' nemnemesek igényt nem tarthatnának. Azonban bármint legyen a' dolog, a' t. RR. e' hármas kivételt magában foglaló javaslatát az elv lépcsőnkinti alkalmazásának komolyan nevezni nem lehet és ugy e' tekintetben a' m. FRR. felszólításának, melly azonban

eredetét a' tek. RR. 1. s6. üzenetében vette, elég téve nincs. Az volna tehát a' kérdés: mit kelljen a' m. FRRek a' dolog jelen helyzetében tenniük? Felfogásom szerint csak kettő történhetnék: vagy fel kellene a' RRet szőlítünk, hogy a' hivatalokésséget alólul és ne felülről kezdjék meg, vagy pedig az, hogy reállanának ugyanaz általok javasolt kivételekre, de viszont mi is állítanánk ilyen kivételeket föl; részéről azonban sem egyik, sem másra nem hajolhatnánk; én e' tényt, melly minden esetre csak díszleni fog rendelkezésink sorában, nem akarom felszégün alkotni; nem akarok oly javaslatot tenni, mellyre a' t. RR. az oligarchiára hajlam szinét foghassák; mi könnyen megtörténhetnék, ha a' t. RR. példáját követve mi is kivételeket próbálnánk tenni; de nem fogom soha e' törvényt úgy alkotni, hogy azon a' helyhatósági érdeknek vétethessék észre szaga. Ugyan mit mondanánk: ha a' városok oly törvényt indítványoznának, feltéve, hogy netalán egykor a' polgári rend lenne tulajdonyó e' honban, mi nem újság már más országokban, hogy a' nemes lehessen minden, csak polgármester, kapitány, és senator nem; illy felszeg törvényre részéről soha nem állanék; 's azt hiszem, hogy ép az egyik legszebb feladata táblánknak, miszerint az ehez hasonló, az elfogultság némi jeleit magukon viselő törvényjavaslatokat kellőleg kiegészítse 's e' kiegészítést itt e' helyen abban indítványom, miszerint ezennel mondjuk ki az általános hivatalokésséget. Igaz, hogy ekkint nem lépcsőnkint fogunk eljárni, de azért ne gondoljuk mégis, hogy valami nagy rohanást fogna ezen megállapodásunk maga után huzni; sőt inkább azt hiszem, hogy ha van törvény, melly lassan fog életbelépni, ez általam indítványozott egyike lesz azoknak; eszmei hatása lesz, de gyakorlati eleinte kevés; évekig a' statusquo fog fennmaradni, az a' főkormányzókésségek 's kinevezésektől függő hivataloknál; mert ma is nincsenek e' azoknál nememesek is alkalmazásban? 's van e' reá példa, hogy egy különben alkalmas egyed csak a' miatt mellőztetett volna el, hogy ő nememes születtől származott, tudomra nincs; ellenben arra van, hogy ha hivatalos pályáján eljutott azon fokozatra, mellyen túl polgári állásánál fogva nem mehetett volna, az által nyerte meg a' hivatalokésséget, miszerint előbb megnevesítették. A' választásoktól függő hivataloknál pedig még tovább fog tartani az átalakulási idő; hiszen tapasztalás mutatja, hogy megyei nemesink mielőtt megválasztanak valakit, még pergamentje régiségét is megvizsgálják; 's egy újonnan teremtett nemesnek fia megyékben csak ritkán nyer alkalmaztatást; sőt a' megyékben annyira egyedáruzzák a' hivatalokat, miszerint csak a' szomszéd megyéből áttelepült egyedeknek is, ugyszólván, meg kell új lakhelyükön honosulni, hogy nemeseink által hivatalokra emeltessenek: 's bizony messze még azon idő, mellyben illy alkalmazásokra a' nememesek számot tarthatnak. Ámde e' törvény megszületésétől fogva legjobb hatást fog a' haza minden polgárra gyakorolni, ha látják a' nememesek, hogy nyitva előttük a' tér minden hivatal elnyerhetésére, küzdeni fognak azokért, miglen a' nemes ivadékok versenyezni fog velük, ha látandja, hogy képeség, érdem 's igyekezet többet fognak innen túlni e' honban, mint pusztá születés. Szeretem én is kiváltságos polgártársim előjogait, 's úgy tekintem azokat mint őseink jól szerzett hagyományát, örömet megovom azokat maradékim számára is, de elsáncolni magamat többi polgártársimtól nem kívánom, sőt szeretem megtárgyálni módját annak, miszerint eszök és szívök után mások is élvezhessék azt, mit a' kiváltságosok közül sokan — csak valljuk meg igazán — kirekesztőleg őseik érdemeinek köszönhetnek. Vagy tán Németországra mutat valaki, 's annak alkotmányos kisebb herczegségei: e' hol a' jelen időben bűn már kiváltságosnak lenni; hol néhány udvari 's erdőszeti hivatal kivéve, minden tisztesség a' polgárok kezei közt van 's azt jósolja, hogy nekünk is ez lesz sorsunk: részéről azt hiszem, hogy épen az általam indítványozott törv. oviand meg bennünket hasonló eseménytől. Ha ott is maga idejében eszmélt volna fel a' nemesség, nem hanyagolta 's jobbnak nevelte volna gyermekeit, nem támadtatt volna meg az őszszes miveltebb polgári rend által, melly erővel vette el tőle azt 's egyszerre, mit mi most annak önként ajánlunk, 's mire nálunk e' szerint békes uton lesz eljuthatni módjában; ismétlem m. FRRek, lassankint fog e' törvény a' gyakorlati életbe átmenni, lassabban, mint ama másik általános képességi, mellyet pedig csak kevés elelőtt fogadánk el egyhangulag. Sokat gondolkoztam rajta, mi bírhatá a' t. RRet ezen általam minden tisztelettel fogadott üzenetükre; de megvallom, alapos okokat sem egyikre, sem másra nem találék, mert ha az lett volna oka ezen kivételeknek, mit főnebb már é r i n t é k, mikép bajos föltenni, hogy a' választók, kik meg au-

nyit nem esekből állnak, bárkit nemnemest megválasztanak megyei hivatalra: úgy ezen ok minden más megyei hivatalra is állna, mellyektől pedig nem kívánják a' t. RR. a' nememeseket elzárni; mert hisz választatnak sok helyen a' megyei jegyzők, a' tisztügyvédek pedig mindenütt, valamint az adószedők, 's más egyéb hivatalok is, mellyek fontosságát senki kétségbe nem veendi, azt legalább nem állítandja, hogy az eskütszék előttük elsőbbséggel birjon. Továbbá mindjárt első üzenetükben kimondák a' t. RR., mikép a' közigazgatási hivatalokra a' nememeseket is ohajtják alkalmazni; de hát a' most kivettek nem közigazgatásiak? Szeretném én azon végrehajtó hatalmat látni, melly ezekekedelme nélkül csak egy lépést is tehetne honunkban. De ha ezek nem is, a' főispánság csak közigazgatási hivatal; ha tehát ebben mellőzhető a' character indelebilis, miért nem az annyiszor említett 's kivett hivataloknál? Igen ám, de mondhatná valaki, az annyiszor említett triumviratusban a' birói minőséget kell tiszteletben tartani. Ezt okul azonban ismét nem hozhatják fel a' t. RR. kik a' táblabírákban nem kívánják meg a' kirekesztőleges nemességet. De továbbá nem magok mondák e', mikép a' kancelláriánál 's consiliumnál a' legfelsőbb hivatalokig mindenre alkalmaztathatnak a' nememesek. Ugy de ezen kormányzókésségek akárhányszor működnek birói téren, miután az urbéri, nemesítési 's visszahelyezési perek oda szoktak felküldetni. 'S ha mind ez nem lenne is, a' hétszem. és kir. tábla tagjai csak kirekesztőleg bírák; hát ezekben miért nélkülözhető a' nemesi minőség? Mindezen okoknál fogva tehát, hogy kelletlenül ne éljek vissza cs. k. Fhgség 's a' m. FRRek. türelmivel, indítványomat im a' következőkben központosítom: Mondjuk meg a' t. RR-nek válaszukban, mikép első válaszuk alkalmakor a' hivatalokésség életbeléptetését némi megszorításokkal azért javaslok mi is, mivel a' t. RR. is azt látszattak első felszólításukban kívánni; látván azonban a' t. RR. előttünk fekvő javaslatból, milly nehézségekkel lenne illy megszorítás meghatározása egybekötve; de magát a' javasolt megszorítást is olly csekélynek tartván, hogy e' miatt nem lenne méltó az ugy is már közösen elfogadott elvet egész általánosságban nem iktatni törvénybe: részünkről ohajtjuk, hogy e' tekintetben a' t. RR. velünk kezét fogni sziveskedjenek. — Ezen közhelyesléssel fogadott beszéd után szokásos cauteláját interponálta Horvátország követe mind küldöji municipalis jogainak föntartása, mind jelesen minden a' protestansok lakhatási jogaira vonatkozó belmagyarazat eltávoztatására. Az általános hivatalokésség elfogadásának egy lelkes gr. azon okkul is örüle, nehogy a' magyar nemesekről is az mondassék, mit egy német író földieiről mondott: „Sie sind alle Hofräthe, oder wollen es werden.“ Egy gr. azon gyanúsítását, mintha a' földi többség majd a' megyékben ezen általános elfogadás ellen agitálni fogna, egy gr. és főispán visszautasítá, e g y o r s z á g n a g y pedig emlékezteté a' szónokot, hogy ezen tábla a' birtokképeséget is minden megszorítás nélkül azon kiterjedésben fogadta el, melly a' nemesekre nézve létezik; ez pedig sokkal nagyobb engedély volt mint a' jelen, melly az előbbinek olly szükséges eredménye, hogy azt legnagyobb insequentia nélkül nem is lehetne megtámadni. A' vitások berekesztése előtt még egy gr. aristokratiai szót emelt a' végzés ellen, előre jól tudván, hogy a' nm. gyülekezet illy szokatlan hangon csodálkozik. De felszólal csak azért is, hogy legyen némi nyoma, miszerint olly idők felé sietünk, mellyekben majd kérdés támad: volt e' valaha aristokratia Magyarországon? Szónok nem bánja, legyünk bár republicanusok, demagogok, sz. simonisták vagy pedig communisták, de váljunk azokká, ha tetszik egészen; de fentartani az aristokratia 's mellette illy demokratiai intézvényeket tenni, nem egyéb mint kertésznek állítani kecskét. Ha tehát elrontani tetszik az aristokratia, töröljük el a' lae Gust 's legyünk mindnyájan egyenlők. A' fens. Elnök a' végzést a' b — i helyettes nézetei szerint kimondván, felolvastatá a' magyar ezredbeli tisztségekre 's parancsnokságokra csak honfiak alkalmazásáról üzenet 's föltérési javaslatot, mellyet egy gr. 's kormányzói alelnök mint már mult országgyűlésekből fölterjesztett 's az orsz. sérelmek közt is foglalt tárgyat nem ellenezvén, csak némelly kifejezések megváltoztatását javasla, melly el is fogadott. Következők ezután az országgyűlési szabad újság tárgyában második üzenet, mellyre egy gr. 's főisp. helyettes így adá elő nézeteit: Ha visszahozom emlékezetbe mindazt, mi az időszi sajtó iránt történt; 's ha figyelembe veszem, mit a' t. RR. még mult országgyűlésen átküldött üzenetben kinyilatkoztattak, hogy t. i. elveiket és nézeteiket fentartják akkorra, midőn a' sajtószabadság általános kérdése szőnyegre ke-

rül, mellynek köréhez tartoznak a' hirlapok is, e' tekintetben a' tezikket át fogják küldeni a' m. FRRek; ha mindezt vizsgálat alá veszem, megfoghatlan előttem, hogy a' t. RR. ezen nyilatkozatuk következtében miért nem bocsátkoztak a' sajtószabadság általános tárgyalásába 's miért nem közölték az iránt is javaslatot a' m. FRRek? Megfoghatlanak látszik előttem ezen dolog annyival inkább, mert véleményem szerint sokkal több ok van arra, hogy a' sajtószabadság egész kiterjedésében tárgyalassék, mintsem hogy annak rendszeréből a' hirlapok kivéve külön tárgyalassanak; mert ki fogja tagadni, hogy az időszi sajtó tárgyában mult országgyűl. óta nevezetes előlépések történtek, miszerint látjuk, hogy az időszi sajtó tágasb körben működik mint az előtt; a' hirlapokban bővebben szoktak megjelenni az országgy. tanácskozások mint eddig; látjuk a' gyorsírókat, kiknek állandósítását a' t. RR. fizetése megajánlás által kívánják eszközölni. Nem úgy áll a' dolog a' sajtószabadság általános kérdésére; ezen kérdés, melly mondhatni, a' polgárisodott világ legfontosb kérdése, még ez országgyűlésen rendszeresen nem vizsgáltatott és nem fejtett ki; így a' fogalmak egészen még tisztában nincsenek, 's azt hiszem, hogy ezen kérdés az, mellyről a' t. hozásnak rendelkezni köteletségében áll, épen a' nyilvánosság könnyen veszélyeztethető érdekében; de másképp is, hogy ezen tárgy, melly már eddig is számos országgyűlésen kívántatott tárgyalás alá vétetni, valahára tárgyalassék. Az 1792 ki országgy. kiküldött egy számos tagból álló biztosságot, hogy ezen munkálatot folgye. Velekedésem szerint sokkal több ok van arra, hogy a' sajtószabadság általános kérdése tárgyalás alá vétessék, mintsem, hogy ezen rendszerből kivéve a' hirlapok vétessenek tárgyalás alá: de azt hiszem, hogy a' dolog természete 's a' külföldi példa is ezt hozza magával; mert külföldön azt tapasztaljuk, hogy a' sajtószabadság legelőször terjedelmes kötetű munkákra, azután nagyobb, kisebb röpiratokra 's csak végre engedtetik meg az időszi sajtóra nézve. Ezen okoknál fogva valóban a' legnagyobb anomaliájú állapotba jönnek, ha például hirlapokra nézve, mellyek lehangosabban szólnak a' közvéleményhez, kezdenők meg a' sajtószabadság felállítását pedig épen az országgy. szabad újsággal, miután országgyűléseken épen legis-legkényesb kérdésekről folynak a' vitatkozások, 's igen anomaliát állapot volna, ha országgyűlés után a' tágasb terjedelmű munkálatokra nézve a' megelőző rendszer fogna fennmaradni. Részéről nem tartozom azok sorába, kik ha fontos kérdésekben előhaladás tétetni kívánatnak, azzal állnak elő: halasszuk ezt a' rendszeres munkálatokra, vagy más szóval ad graccas calendae; sőt inkább azok közé tartozom, kik a' fontos tárgyakat, ha biztos lépésel akarunk előhaladni, kiszemelőleg is fölvetetni kívánják, de a' dolog jelen állásában az országgy. hirlapok kérdésének tárgyalása 's törvényesítése által a' sajtószabadság elvének megvitatását 's tárgyalását praecupálni nem akarom. Én tehát azt völném a' t. RR-nek javasolni, hogy a' m. FRRek. eddig is soha nem voltak idegenek a' sajtószabadság általános vizsgálatába bocsátkoztatástól, sőt inkább ezt mindig kinyilatkoztatták: jelenleg sem idegenkednek tőle, most azonban a' hirlapokat, kivéve a' sajtószabadság általános rendszeréből, mellékesen tárgyalni nem akarják; magától értetik azonban, hogyha a' t. RR. az országgy. tanácskozások bővebb nyilvánosságára juthatása iránt valamely módokat adnának elő, mellyek a' mostani rendszerrel megegyeztetetők, például: hogy az újságokban terjedelmesebben jöjenek ki a' tanácskozások, hogy a' napló jutányosb áron és sebesebben juthasson a' közönség kezébe; ez ha elő fogják adni, bizonyára nem fogom ellenezni: de ez alakban 's illy formában elfogadhatónak nem tarthatom. Ez vélekedésem. Ezen beszéd a' többség által helyeselttven, a' következő vitatkozásokban tárgy érdemére nézve csak a' mult alkalomkor okok 's ellenek használtattak, de mellette a' kérdés veletől távol eső eltérések történtek. Mig az előbbi kérdésnél aristokratiai szellemben felszólalt gr. most is azon panaszkodott, hogy a' kormány ellöki magát az aristokratia; hogy, kivált jelen orggy. megnyitása előtt a' hirlapokban minden az aristok. megtámadó ezikk fölvetették, elleno mindent mondani lehetett, mellette semmit a' másik oldalról ugyanazon panaszok hangzóan a' haladó eszmék gátlott terjesztése ellen. Egy gr. sajnálá, hogy a' tábla többsége illy lényeges kérdést csak formáság miatt akar na elmellőzni a' sajtószabadság általános fölvetését sürgetvén 's azt most az országgy. végével a' szabad országgyűlési újsággal összekötvén, nem is akarhat egyebet, minthogy az egészről ne legyen semmi. Csodálkozik szónok, hogy a' fontolva haladók most rögtön mindent akarnak egyszerre. Ő 's elvárati nem kívának általános

szabad ujságot, hanem csak országgyűlést, mely nem a sajtószabadság főbb polca, hanem tanácskozásink nyilvánosságát tekintve, épen csak első 's legkisebb lépés, 's leginkább az adandó utasítások miatt sürgető szükség, miután a naplók késő kijövétele miatt a küldők az országgyűlés menetét figyelemmel nem követhetik. Azon állítást, hogy e' részben haladtunk volna utolsó időkbén, tagadja, mert a' mostani helyzet sokkal rosszabb az előbbinél, olyannyira, hogy márteljességgel nem maradhat úgy mint van. Mult országgyűlésen azon szempontból indult a' kormány, hogy nem kell nyilvánosság a' hírlapok útján, 's ez talán létesíthető vala, de azon rendszer, mely most követetik, semmiképen nem maradhat; megengedtetik ugyan, hogy a' tanácskozások közöltessenek, de felszegül és kihagyásokkal, 's magok a' beszédek is censuráltaknak. Ezt nem tűrhetni; ez a' közvélemény elámitatása, ez a' valóságos falsum. Már most késő visszamenni a' mult országgyűlési rendszerre, helyben állani sem lehet, azért előre kell indulnunk. Egy gr. ennek ellenében practikai nézetekből indulván, megmutatá, hogy ezen vád a' tárgy szükségének kezelésében alapszik nálunk, úgy mint más nemzetknél. Nem közölhetvén a' tanácskozásokat egész terjedelmességükben már csak az ezzel járó nagy költségek miatt sem, kivonatokként szerkesztetnek a' hírlapi cikkek, 's hogy ez alkalommal a' szerkesztőnek individualis gondolkozásmódja működik, az természetes és semmiképen nem kerülhető dolog. Azonban hazánkban az öt pol. hírlapban minden politik. árnyéklat képviseltetik, 's így alapos oka panasza egyiknek sincsen, kivéve azon általános vádakat, melyekkel a' pártok mindenütt egymást illetik. Egy másik gróf 's itélőszéki közbiró hozzáadá, hogy a' politikai ujságok összege olly kimerítőleg adja most az or. gy. tudósításokat, miszerint az, ki egy időre eltávokzik, visszajöttekor teljes tudomást nyerhet a' történetéről. Az itt felhozott panaszok ez ellen mitsem bizonyítanak, sőt minthogy egyformán emeltetnek az ellenkező oldalokról, jele volna ez legfeljebb annak, hogy a' közlések egészben véve részrehajlatlanok. A politikai hírlapokat szónok is a' sajtószabadság főbb pontjának tartja, ezek közül pedig az országgy. ujságokat a' legfőbb fokozatnak. Így ezeket most szabadon megengedni, országgyűlés után pedig megint megszorítani, még kevésbé lehet, hacsak azt nem akarjuk, hogy az előbbi szónok által állított falsumot országgyűlés után el lehet követni. A' hírlapok mindig csak extractusok, 's annak színét viselik, ki szerkeszti. Mindezekből kitetszik, hogy a' sajtószabadság ezen legfontosb részét különszakasztva elrendezni nem lehet 's azért ő is a' z — i helyettes nézetéhez csatlakozik. Még számos és élénk vitakozás, mellettök pedig eltéréngések is történtek, melyek az ülést ő es. k. Főnségének ismételt felszólításai dacára is késő délutánig húzták, midőn a' fens. Nádor a' végzést gr. P. E. nézeteihez képest kijelentvén, az ülést 3 óra után elosztatá.

311 d. ker. ülésb. oct. 18 kán a' Hajdukerület szerkeztében tett módosítás után a' m. gazdasági egyesület által benyújtott folyamodás vételék tárgyalás alá. Az egyesület emlékiratában két kérelmet terjesztett a' törvényhozás elibe, egy részről t. i. állandó megállapítására 495,000 ftot, más részről pedig, egy középponti gazdaképző intézet felállítására 515,000 ftot kér az ország által megajánlatni, és számadás köteleessége alatt rendelkezése alá bocsáttatni. B. m. követe előadá, miképen az orsz. választm. melynek szóló is tagja volt, átlátta a' magyar gazd. egyesület célja fontosságát, de hazánk számos nélkülözhetlen teendői közt lehetetlennek találta annak megállapítására ezuttal a' kívántató összeget megajánlani, hanem a' jelen körülmények közt leginkább ügyes egyedek kiképeztetése 's fölségelésire, 's a' leghasznosabb czélokra jövő országgyűlésig évenként 20 ezer forintot javasolt ajánlani, mitől 10 ezer ftot a' kiosztandó hasznos gazdasági könyvek fölségelésire; másik 10 ezer ftból pedig a' legjelesb ifjakat, kiknek hajlamuk van a' mezőgazdaság-tanulásra, a' magy. gazd. egyesület 300 fr. évi segédlellemmel a' hazában legjelesebb gazdaságot vezető uradalmakba küldeni, 's ezek közül később ismét a' legjelesebb 5 a' külföldi mezőgazdaság megtanulására, minthogy mi az okoszerű mezőgazdaságban fölötté hátra vagyunk, külföldre küldetnek ki; 4 év után pedig tartoznának az egyesület működéséről az országgyűlést tudósítani, 's ha annak működését az ország hasznos és üdvösnek találandja, ezen összeget továbbra is megajánlatná, vagy egy alaptörvényvel jövődjét a' nemzeti mezőgazdaság kifejtésére biztosítaná, 's orsz. intézettel emelhetné. E' javaslatot szónok a' RR. figyelmébe ajánlotta. De az utána szolt követ ebben nem nyughatott meg, a' magyar ugymond földművelő nemzet, 's illő hogy a' mezőgazdaság kifeje-

lesztésére nagyszerű intézet alapítassék, hanem ne feledjük, hogy mi már igen nevezetes czélokra tetemes summákat határoztunk; ha mi mindent egyszerre akarunk, 's erőnket egyszerre annyifelé szaggatjuk, minden szándékunk semmivé lesz; vélekedésem tehát, minthogy már illő összeget az intézet alapítására nem adhatunk, hagyjuk ezen ajánlatot jövőre, annyival is inkább, mivel 20 ezer forinttal ezen társaság mit sem művelhet. Egy m. követ megismerő, miszerint jelenleg nincs már annyi erőnk, hogy ez intézet megalapítására kellő összeggel járulhatnánk 's országossá emelhetnők azt, hanem illő a' nemzetnek azt pártolni úgy, hogy jövő országgyűlésig czélszerűen működhessek; szóló kívánta ezen intézetet magányegyesületnek tartani 's fölségelésire egyszerre 200 ezer forintot ajánlani, azon feltétel mellett, hogy az egyesület ezen sommának mi célra leendő fordításáról jövő országgyűlésen számoljon. Mások szinté bizonyos tökécsitendő összeget kívántak ajánlani, melynek kamatit az egyesület jövő országgyűlésre adandó számadás mellett a' leghasznosb czélokra fordíthatandja. Az elárgzott vélemények szavazatot sürgetvén, kérdésül az tüzetett ki: vajjon általános egyezre, vagy pedig évenként kívánna e' a' RR. valamely sommát a' gazd. egyesület fölségelésire ajánlani? 34 megye 4 ellen a' l a l a n y o s szavazott. Ezek után ismét többféle indítvány keletkezék. Egy követ jövő országgyűlésig csak olly összeget kívánt ajánlani, hogy addig az intézet el ne enyészszék, mire, ugymond, minthogy már ezuttal a' megkívántató kellő tökével el nem láthatjuk, a' lötenyészés előmozdítására az orsz. választmány által javasolt általános összeg felosztva mind a' gazdasági, mind pedig az iparegyesületre elegendő lenne, t. i. az elsőre 30 ezer, a' másira pedig 20 ezer forint, míg jövő országgyűlésen mind a' gazdasági, mind az iparegyesület a' müegyetemmel összekapcsolva országos intézettel emeltetnék; addig azonban mind a' kettő magányos intézetül hagyatván, ezen sommát szabad rendelkezésre engedhetnők. K. s különösen B. megye követe nem kívánták az ajánlandó mennyiséget olly czélra adatni, hogy az elenyészhessek, hanem jövő országgyűlésen adandó számadás mellett a' t. javaslat 1. §a 2dik osztályában kijelölt épületek és gazdasági szerkezetek megajánlandónak. Mihez egy másik követ még az épületek fentartására 30 ezer ftot kívánt adatni. Mások pedig mint érintők 200 ezer forint tökével kívántak az egyesület fölségelésire járulni. Megemlítették ugyan is, miképen ezen egyesület, mely eddig magányosak segédelmé's részvétele alatt állott, megérdemli a' nemzet méltánylását, mivel Magyarország kincstörzsa egyedül a' mezzei ipar 'stb. Szavazat alá tehát azon kérdés bocsáttatott: vajjon a' RR. 200 ezer forintot, vagy pedig annál kevesebbet kívánna a' gazd. egyesület fölségelésére ajánlani? 25 megye 18 ellen a' kevesbre szavazott; második kérdés aztán a' 100 ezer, vagy ennél is kevesebb vala; 28 megye 15 ellen a' 100 ezerhez járult, 's egy újabb szavazat által K. és B. indítvány szerint a' többség következő megszerzésére ajánlott 70 ezer forintot, t. i. a) Az egyesület épületének pesti köztelken leendő föllállítására 40 ezer ftot, b) Ugyanott felállítandó középponti gép- és eszközgyárra 8000 ft. c) A' fenálló orsz. szőlőiskolán kívül megszerzendő példány szőlőre, 's borpinczére 8000 ftot. d) A' középponti gyümölcskertnek illő kiterjesztése végett szükséges tér megszerzésére 6000 ftot. e) Egy középponti szederkert 's példánymagnaria felállítására 8000 ftot. A' többi 30 ezer forint pedig tökécsitendő, 's annak kamatit az egyesület legszükségeseb czélokra fordíthatandja, mindezekről azonban jövő országgyűlésen a' t. hozásnak számadást adni tartozandik. Voltak ugyan, kik a' somma-megajánlás után a' munkálatot a' választmányának viszsaadani javasolták, a' végre, hogy ez értekezésbe bocsátkozván magával a' gazdasági egyesülettel, 's szükséges és hasznos czélokra, mire az ajánlott összeg fordíttatnék, kijelölje, mivel az épületek megszerzésénél sokkal hasznosb segítség után sovárgó czélok is lehetnek; de ezen véleményök szavazáskor kisebbségben maradtak. Ezután az iparegyesületre került a' sor. Némelyek erre is kívántak ajánlani, de szavazat után a' többség nem szavazott, éssokan nem is látták helyén, hogy a' törv. hozás egy magányegyesületbe kéréslenül avatkozék. Ennek folytában a' Pesten építendő országházra a' terv szerint meghatározott egy millió pengő ftot a' RR. általános többsége szavazat nélkül megajánlotta. P. m. követe indítványt tön, hogy ezen egy millió ftból az építendő országház elibe állítandó Mátyás kir. szobra elkészítéséhez szükséges 30—40 ezer forint, mint mely az országház díszítéséhez tartozó, pótolassék. E' fölött élénk vita keletkezett; míg végre az indítványzó sürge-

lésére a' kérdés szavazatra bocsáttatván, 29 megyei szavazattal 13 ellen kimondatott, hogy a' megajánlott egy millió forint egyedül az országház-építésre fordíttassék. Végre az orsz. pénztár miképeni kezelése került szönyegre; erre nézve az orsz. választmány munkálatában két javaslat foglaltatik, egyiket t. i. a' választmány többsége munkálat folytában, másikat pedig a' kevesebb-ség különvéleményben terjeszté elő; mindenekelőtt tehát azon kérdés támadt, e' kettő közül melyik vétessék tárgyalás alá? Némelyek a' különvéleményt pártolták, más részről pedig a' választmányi többség javaslatát, 's e' mellett Sz. megye követe, ki a' kezelés kérdésével foglalkozó alválasztmány egyik tagja vala, előterjeszté, miképen az orsz. választmány munkálatában épen ez az, mely az utasításokban legerősb ellenzésre talált, sőt ugymond legjobb akarattal dacára épen ezen bokros kérdés miatt fog talán bukni az ügy; ne hogy föléértés 's balfelegység legyen a' bukás oka, nem hibázom, ha ügykörüli nézetimet a' különvéleményben elősorolt okok ellen röviden a' RR. elibe terjesztem. Az orsz. választmány által javasolt kezelés fővonalmat előadni kívánván, arra figyelmeztetem a' RR. et, hogy az öt fölfeltételhez van követe: 1) Hogy a' pénzek mire leendő fordíttatásá egyedül 's mindig az egyetemes törvényhozás intéze el, 2) Hogy a' befizetett summák mire fordíttatása minden következő országgyűlésnek rendes számadásban terjesztessék elibe. 3) Hogy a' bejött pénzeket egy a' korona által nevezett igazgatóság a' kincstár jóttállása mellett kezelje. 4) Hogy a' kezelés fölött egy orsz. biztosság örködjék. 5) Hogy mind a' nevezett kezelési, mind a' választott ellenőri tagok az országosan egybegyült KK. és RR. előtt működéseik minden részleteiről feleljenek. Ezekből világos, hogy a' pénzek mire leendő fordítása iránt egyedül az országgyűlés határozhat, a' kezelés pedig a' kormányra bizatik, de úgy, hogy az orsz. biztosság ellenőrködése mellett erről számolni 's felelni tartozzék. Szóló véleménye szerint pedig ezen kezelést a' kormányra kell bízni, következő okoknál fogva: 1) Mert mindennemű törvény végrehajtását másra mint a' kormányra bízni nem lehet 's a' mely kormány ezen végrehajtást kezéből kibocsátná, az a' kormányzástól tettelem lemond; hogyha pedig az ország ezen 3 vagy 2 millió ft. kezelését a' kormányra bízni vonakodnék, hasonló okból a' többi törvény végrehajtását sem lehetne rá bízni, 's akkor a' kormány fölösleges. A' végrehajtó hatalomról szóló törvényink erőnélküliek, sőt busulni kellene, ha a' kormány elég gyöngye volna illy jogaiból magát kivetkeztetni hagyni. 2) Mert a' javasolt kérdés országunk régóta táplált kívánságát, hogy a' korona által nevezett tisztviselők a' nemzetnek felelet terhével tartozzanak, egy részben e-letbe lépteti, miután az igazgatóság az országgy. RR. előtt számolni 's köteleességei miképeni teljesítéséről felelni tartozik. Ezen alkalmat a' felelősség behozatalára megragadni, vagy erről végkép le kell mondani. 3) Mert milliók kezelésinél egyes személyek teljes biztosságot nem nyújtanak, azt egyedül a' kormánytalálhatnifol, mely értékhiány esetében kárpótlást adni tartozik. Ez okoknál fogva magát a' kezelést a' kormány által nevezendő tisztviselőkre bízván, hogy helyzetünkben, melyet mi magyarok az ausztriai birodalom irányában tettelem kitöltünk, mindennemű bizodalmatlanságnak elejét vegyük, az orsz. választmány az érdekllett felelősségen kívül még egy ellenörködő országgyűlési biztosságot javasol, melynek tagjai az országgyűlési RR. által választatnak, 's melynek végzései a' korona által kinevezett kezelési tagok működését korlátozzák. Az ország befolyása tehát háromféle módon biztosítva van, t. i. törvény által a' pénz mire leendő fordítását elhatározza, választott egyedei által a' kezelésnél ellenörködik, és mind a' kinevezett, mind a' választott igazgatósági tagoktól számot kér; a' kormánynak egyedül a' materialis kezelés 's felügyelés tartatott fön; a' különvéleményt pártolók pedig még ezen kezelésből is ki akarják zárni a' kormányt, tehát sehol nem létezett theoriai statushyperbolákba öltöztetni, az egészet miképen csak igen gyöngye kormány adhatná arra sanctióját. Ez in ultima analysi az orsz. választmányi 's a' különvélemény közti különbség. Szóló távol van szeretetet, sympathiát, sőt még csak különös ösztinteket követelni, akarni a' kormányt, mely iránt mi is illyenekkel nem viseltetünk; statusviszonyunkat kölcsönös és közérdek alapjára állítja szóló, 's ehez képest e' tekintetben nem látja más kelléknek elkerülhetlen szükségét, mint érdekink megismerését. A' közállodalom érdekében van Magyarországot fölemelni, erősíteni; 's hogy ha ezen érdek kormányunk főemberei előtt talán eddig olly világos azért nem volt, mert a' nemességnek, mely az ország $\frac{3}{4}$ részét birja, de a' közsükségek földözéséhez nem járult, fölemelése 's erősítéséből a' közállodalomra semmi haszon nem há-

ramlott, már most midőn a nemesség saját erszényével virágzásra emelni akarja honunkat, ezen ok megszüntése után, nem csak Magyarországnak, de magának az ausztriai birodalomnak érdeke azt követeli, hogy felemeltetésünk, s felvirágzásunk ügyében velünk a kormány kezel fogjon, s öszszetett vállal rajtunk segítsen. A ki pedig még most is némi féltékenység miatt habozva mindig rettenetesen ezen pénzekkel visszaéléstől a kormány részéről, az vagy eszelősnek tartja a kormányt, vagy attól fél, hogy honunkat felvirágzásra csak azért segíti, hogy azt annak idejében jól megfejhesse. Eszelősséget kellene föltenni, hogy ha a kormány azon első alkalommal, hol a nemesség a status érdekében zsebébe nyúl, visszás kezelés által, a további teherviseléstől azt elijesztené; mi pedig a közböbki kizsákmányoltatási félelmet illeti, szóló azt gondolja, hogy mit ma vetendünk el honunk felvirágzására öszszintén, azt jövő nemzedékek az erősített honban még nagyobb erővel meg fogják tudni minden veszélytől őrizni. Miután tehát a kormánynak át kell látni, hogy még nagyobb sullyal léphet majd fel Európa mérlegében, ha Magyarország valódi lényegéhez képest kifejtve lesz, nekünk pedig szintugy át kell látni, hogy kormányunktol kezelés, s azzali kézfogás szerencsés átalakulásunkra elkerülhetlenül szükséges: hoszszasb és részletes e bokros kérdés körül lenni nem akar szülő; ki érteni akar, érteni képes is, az bizonyosan fogja tudni, mit vágy szóló felvilágosítani, s az daczban, újhuzásokban idejét, erejét ölni nem fogja, de midőn új reggel akar na viradni honunk fölött, szólóval kezelt fogva az orsz. választmány véleményét pártolanda. T. megye követe ezután röviden a collegialis rendszer ellen nyilatkozott, s mindkét oldalról szavazat sürgetett; elsőben tehát azon kérdés volt szavazatra kitűzve: kívánják e a RR. a választmányi szerkezetet elvileg elfogadni vagy nem? 34 megye 14 ellen nemre szavazott. Nem szavazott: Nyitra, Soprony, Veszprém és Fehér. Azután azon kérdés támadt: kívánják e a különvéleményi szerkezetet elvileg elfogadni, vagy mást? 26 megye 19 ellen igenre szavazott. Nem szavazott az előbb említett 4 megye; az idő későre haladta miatt a különvéleménybe foglalt t. javaslat tárgyalása jövő alkalomra halasztatott.

248d. orsz. rdi ülésb. octob. 18kán tárgyalás alá vétetett, a hajdukerületi szerkezetben a követválasztásra nézve tett módosítás; azután a városi reformügyben 8dik üzenete a RRnek. E' tárgynál a nm. személynök következőleg nyilatkozott: Eddig minden célzatom oda járult, hogy a sz. kir. városok elrendezése megtörténjék, ugy most is. Ha a t. RR. ezen városi tárgy elrendezését össze nem kötötték volna a szavazat kérdésével, hanem különvették volna föl mind a rendezést, mind a szavazatkérdést, ezen tárgy már el lenne intézve, legalább érdekes részre nézve, én nem tartom ezen két dolgot egymással összefüggésben; azonban a mennyiben nemcsak a t. RR. hanem a m. FRR. is ezeket egymással összefüggésbe tették, már most az köteleességünk, hogy ezen fő tárgyhoz kötött két föltételt lehetőségessé tegyék a RR., hogy a mennyire lehet, a czélt a főbb pontokra nézve elérjük. A különbségek, ha vesszük, nem nagyok a t. RR. s a m. FRR. között, kivévén az utolsó kérdésre nézve; mert ha fölveszszük a házbirok értékét, a t. RR. magok is megegyeztek abban, hogy birtoktól függjön a polgári név. De, hogy a ház mellett ne legyen a birtokra fötekintet, s hogy a kármelly kis ház mindjárt polgári jogot adjon, azt nem látom következetesnek; továbbá szinte nem látom okát, hogy az iparüzök miért ne mutassanak ki bizonyos értéket; ez is olyan, melly szinte hátráltatja a két tábla között megegyezést. Mi a 3dik t. i. a tanácskozási kérdést illeti: én soha nem voltam azon vélekedésű e tekintetben is, s most sem vagyok, hogy illy tanácskozó testületekre szükség legyen, de ha már meg van ez is, ám legyen. Mert ha bizonyos szám megállapított, miért ne lehetne ezt kevesebbre szállítani, mert 350 tag mégis sok egy városban; mi a felügyelőket illeti: meggyőződés szerint ezek állapotja sem maradhat így; őket nem tarthatom másnak, mint a főispánt; mert ez azon eszköz, melly által a fejdelem összeköttetésbe jö a várossal. S így azon jusokkal kell felruházni a felügyelőket is, mellyekkel a főispánok bírnak. S ha a t. RR. jövőre a főispánok jogait törvényesen megszorítani kívánják, ám legyen; de mindaddig, míg megszorítva nincsenek, egyebet nem tehetek következetesen, mint ha azt mondom, hogy a felügyelőket is azon kellékekkel szükség felruházni, mellyekkel a főispánok vannak a vármegyékben. S ennek következtében, ha a főispánok jogai terjedni vagy összeszorítani fognak, azonképen fognak a felügyelők is korlátoz-

atni. Én ezen igazságos szempontból menveki, nem látok semmit e tekintetben, mi az elrendezésre nézve a megegyezést hátráltatná. B. város követe osztozott a nm. elnök azon véleményében, hogy a városok elrendezése, s az országgy. szavazat két külön álló kérdés, s mindegyiket, ugymond, külön kellett volna tárgyalni, mivel 1825. és 1832d. országgyűlésen, midőn a városok szavazata előfordult, senkinek sem jutott eszébe, hogy a városoknak azért nem kell szavazatot adni, mivel nincsenek elrendezve; e két kérdést nézetem szerint csak azért kapcsolták össze, hogy legyen ürügy a városi szavazatokat tovább is megtagadni; annál fogva szóló a szavazatot a coordinatiótól elválasztani, s városának mult évben beadott sérelmét orvosoltatni kívánta. Ellenben egy tiszamelléki város követe e tárgyat kétfelé választatni nem kívánta, hanem a főrendi tábla eljárása ellen keserű panaszokban nyilatkozott, hogy 600 ezer polgár jogait, mellyek életben és kiváltságokban egyiránt gyökereznek, kellőleg nem méltányolják, s stb. Továbbá egy kárpátvidéki megye követe kívánta, hogy a főfelügyelőket ő fels. minden városi befolyás nélkül szabadon nevezhesse ki; ezen utolsó indítványnak bár számos pártfogója találkozott, de a RR. többsége a ker. szerkezetet változatlanul megtartotta. Végre a Vukovártól a magyar tengerpartig vezető vasút tárgyában készített üzenet, és szerződési terv került elő. A vállalat iránt legkevesb észrevétel sem történt, egyedül az országgyűlés által kiküldendő orsz. biztosság ellen emelt szót a nm. kir. személynök, s azt ő felségére kívánta bizatni, mivel a törvény végrehajtása, ugymond, az 1790: 12. t. szerint egyedül ő felségét illeti, és széles e világon a kormányzat nincs ugy alkotva, hogy a t. hozó hatalom egyszersmind a végrehajtást gyakorolná stb. azonban a RR. „maradjonaval“ a szerkezet megtartatott.

249d. rdi ülés oct. 19kén, egyik tárgya a tek. RR. 8dik üzenete volt a városok elrendezése körül. A FRR. ez üzenetben felhozott okok egyikét sem találván elegendőn nyomosnak arra, hogy előbbi véleményeiktől elálljanak, minden lényeges vitatás nélkül előbbi választmányukban kifejtett elvek mellett maradtak, a hajdukerület elrendezése körüli második rdi üzenet legtöbb vitatás pontjai fölött a kívánt egyezés bekövetkezett elannyira, hogy e munkálat körül a két táblai megegyezésnek már semmi lényeges akadály sem áll útjában.

312d. ker. ülésb. oct. 19kén, hitelesített az erdélyi részek tetleges visszakapcsolatása iránti üzenet, s felirási javaslat, s azután a börtönrendszer tárgyában a FRRtől átküldött 5d. választmány került tanácskozás alá. A ker. jegyző előadta, mikép az országgy. teendői közt a nemzetnek alig volt más iránt nagyobb reménye, mint hogy a büntető t. könyvi javaslat, melylyet az országgy. legnagyobb kapacitáisi dolgoztak ki, törvénybe fog iktattatni; hittem, ugymond szónok, hogy ha a másod részre nem is, de az első és 3dikra, mivel Magyarországnak, a mellett hogy a börtönök legrosszabb állapotban vannak, még a büntetések fajai sincsenek meghatározva, a két tábla közti egyesség meg fog történni; de a nemzet ezen méltán várt reménye meg van hiusítva: nincs hát egyéb mód, miután az országgyűlés már csak 20 nappól áll, s az első részre a két tábla közti egyesség olly távol van, hogy azt ezen rövid idő alatt eszközölni teljes lehetetlen, mint ezen első részt a jövő országgyűlésnek átadni. Ellenben a 3d. részből talán lehet még valami, ebben az egyesség már legnagyobb részben megtörtént, tehát czélszerűnek látnám a magányrendszer, s az ideiglenes büntetés közt az arányosítást meghatározni, mihez magokat a bírák alkalmazhatnák. Németországban, midőn valakit 3 hónapi magányrendszerben töltendő fogságra ítélnék, akkor hasonló büntetésre 12 hónapi közönséges börtön-rabságot szoktak szabni, de erre nem mehetni, mert a néperköles majd mindenütt változik. Franciaországban a büntetési arány mint 3 — 4hez áll, ezt lehetne nekünk is alkalmazni, azonban a minimumra, minthogy a büntetésnek birni kell bizonyos tartalommal, különbséget tenni nem kellene; nézetem szerint tehát a törvényben ki kellene mondani, hogy fél éven alul ítéltkre nézve a börtönrendszerre különbség nem tétetik, azon tul pedig azon arány fog sinórmértékül szolgálni: hogy ha például valaki 4 évi fogságra büntetettik, akkor magányrendszer mellett 3 év elég; egyszersmind ki kell mondani, miszerint magányrendszerben a testi büntetésnek nincs helye. M. m. követe küldöji fájdalma fejezte ki, hogy a FRR. 18 hónap lefolyta alatt a személy- és vagyonbátorság biztosítására igen keves időt fordítottak, s hogy a büntető t. könyv fölterjesztésében meg nem egyoztek; mivel pedig Magyarországnak büntető t. könyve nincs, nem akarja szóló ezen munkát u-

tolsó pillanatig letenni, s ha ez országgyűlésen a nemzetnek ezen munkálatához esatolt reményei hajótörést szenvednének, annak nem a RR. táblája, hanem a FRR. kik ezen munka törvényesítését akadályoztatják, az oka. E' véleményben a RR. általános többsége osztozott; az első rész tárgyalatása tovább is szorgalmaztatik; különben is az arány meghatározása az első rész törvénybe iktatása nélkül sem eszközölhető; annál fogva határozatkép kimondatott, miszerint a RR. az arány meghatározásába becsátkozni nem kívánnak, egyébkint a III. részből törvényt ohajtnak, s hogy ott, hol magányrendszer leszen behozva, a testi büntetés ne alkalmazathassék. Melly általános kijelentés után a börtönrendszerrel szóló választmány tárgyalatott. A ker. börtön tiszti személyzetének kinevezésére nézve a FRR. javaslata, a börtönrendszer általános elrendezéseig elfogadotott, a többire pedig a RR. előbbi nézeteiket tartották meg. Ezután a RR. közakarattal következő indítványokat fogadtak el: 1) G. m. előterjesztésére a váci püspök által az országnak ajándékozott tébolyodtak háza megvizsgálása, melly intézet létesítésére számos megye már segedelemmel járult, a pénzügykezelés felügyelésére megbízandó orsz. biztosság teendői közé soroztatott, hogy ezen épület megvizsgálván jövő országgyűlésre tervet készítsen, mennyire szaporodott az ajánlatok utján öszszejött töke, mennyi kívánatik az épület kiigazítására, s az intézet életbehozatalára. 2) B. m. követe indítványára a siketnémákra, kik hazánkban mintegy 9000re szaporodtak, s közülök csak 42 nyer oktatást; ugy 3) P. m. indítványára a vakok intézetére is figyelem fog fordítatni s az orsz. biztosság hasonló tervadásra lesz megbízandó. Továbbá Cs. m. követe javaslatára a Ludovicea tárgyában, mivel az épület fenáll, ő fels. felírás által az iránt megkéretni rendeltetett, hogy miután a nemzet az intézet létesítésére azon föltét mellett, hogy a nevelési rendszer megállapításában az országgyűlésnek is befolyása legyen, 300 ezer forintot ajánlott, a tanítási rendszer terve minélőbb közöltessék. Végre a hajózás előmozdítására, szükség esetén a gátul álló épületek s gyümölcsösek, a Tiszánál a Tisza, a Duna és egyéb folyóknál a Duna s egyéb folyók szabályozására a j a n l o t t pénzüszszögből fognak kibecsültetni. Ezután a különvéleménybe foglalt pénzügyi kezelési rendszerről szóló t. javaslat jött vizsgálat alá, melly egész kiterjedésében csekély módosítással helybenhagyatott; élénk vita támadt azonban a 2dik fejezet 4 §nál, mellyben a fő- és aligazgatók kijelölésére megbízandó orsz. választmány száma tervezetik, hova t. i. a FRR. 15, megyék 24, városok 6, szabad kerületek 1 és Horvátország szinte 1 tagot választanak. Egy képt. követ ezen választmányban a káptalanokat is, mint mellyek a t. hozásnak szinte kiegészítő részei, a méltányosság, igazság és törvényesség szempontjából részesítettni kívánta. Ez azonban mind két részről éles vitatkozást idézett elő; a káptalanok s pártolói részéről előadatott, mikép a káptalanok statustörvény-adta jogaiknál fogva eddig minden választmányba befolytak, s ezt most annál inkább igénylik, mivel a teher nagy részét mint birtokosok viselendik. Miro válaszul adatott, miszerint a clerus mint főbirtokos nem is ide, hanem a másik táblához tartozik; eddig a finansialis ügyekben az egyház soha sem folyt be, s mivel itt fizetés-kezelésről, nem tanácskozásról van szó, ahoz másnak mint t. hatóságnak befolyást engedni nem lehet; a nép a fizetés terhei alatt régota gönyvedez, s mivel a nép fizet, az egyházi rend méltányosság, igazság és jog-szerűség tekintetéből soha sem emelt szót, hogy az a fizetés kezelésébe befolyást nyerjen, egyedül saját jogait ügyekszik tágitani; itt e tábla képviselőkből áll, s ha a megyék, városok és kerületek igazságosan és törvényesen a milliókat nem is, de a száz ezreket képviselik, s ezek a káptalanokkal, mik csak birtokot képviselnek, ugy is hatalmas befolyást gyakorolnak a megyékben, egy osztályba nem jöhetnek sat. Ez ellen ismét elmondotott, mikép az orsz. gyűlésen törvényink szerint a négy rend képviseltetik, s ennek egyik kiegészítő része az egyházi rend, minél fogva őket a választmányból kirekeszteni nem lehet. A hoszszas recriminációkkal vegyített vitatkozás szavazat által régota vágatott ketté, kérdésül az tüzetvén ki; kívánják e a RR., hogy az orsz. választmányba az egyh. rend is befolyjon? 29 megye 17 ellen nemmel szavazott. Torna követci egyik a másik szavazatát megsemmisítette. Nyitra és Soprony nem szavazott. E' t. javaslat vizsgálatá végeztével az orsz. utvonatok irányszatáról, s elkészítéséről szóló t. javaslat kerüle tárgyalás alá. Némelylek csak azon utvonatok, mellyek legközelebb építendőek, kívánták kijelölni, nem akarván a jövő t. hozás kezét megkötni; szavazat után azonban a választmány javaslata szerint a többség

minden utat kijelölni kívánt. Továbbá a' hatósági érdekekből keletkező viták elkerülése tekintetéből 28 szóval 18 ellen csupán a' végpontok határozattal kitézteni, a' középpontok kijelölése az orsz. igazgatóságra, mely a' körülményeket hely színén legjobban megfontolhatja, bízott. Minnek következtében először a' Pestről Fiuméba vezetendő utvonallal közegyetértéssel elhatározott. Ellenben a' Pestről Galiciába vezetendő vonal kijelölése fölött az előbbi határozat ellenére, provinciális érdekből kisugárzó élénk és hosszas vita kerekedett, voltak, kik Miskolcot azon oknál fogva akarták kijelölni, mivel Miskolczról Galiciába a' választmány tervezete szerint 3 ut leszen vonandó 's így Miskolcz mint végpont tekintessék. Azon rész azonban, mely a' provincialismus ügyében vívott, csupán Pest és Galícia megnevezését sürgette, míg végre szavazat után 31 megye 14 ellen ez utóbbit határozta el. Megjegyzendő, hogy B. megye a' provinciális érdekek kikerülése miatt a' többséggel szavazott. Azonban ezen vonalnál a' végpontok kijelölése még ez uttal nem határozott el.

313d. ker. ülésb. oct. 21kén fölvetették a' hitelintézet iránt átküldött válaszüzenete a' FRRnek. Miután a' FRR a' szerkezetre tett észrevételeik mellett kimondták, hogy ha a' RR. ahhoz járulni nem akarnak, a' munkálat fölterjesztést akadályoztatni nem kívánják a' RR. előbbi nézeteiket rövid maradjon meg tartották. P. m. követe a' frdi üzenetre megjegyzé, miképp a' FRR. ezen tárgyban, minthogy leginkább saját érdekeik előmozdítása forog fen, két évre terjedő észrevételek mellett is meggyőződésük 's lelkiismeretük felrétételével a' fölterjesztésben megegyeznek, de ott, hol a' kölcsönös jogok megosztásáról van szó, lelkiismereteket feláldozni nem lehet; a' haza közös érdekében a' kir. városok, kerületek, vagy a' szabad községek elrondezéséről szóló t. javaslatok fölterjesztését nem engedhetik meg. Az üzenetben tehát kifejezetni kívánta, miképp reménylik következetesség tekintetéből, hogy, midőn az említett javaslatokat ismét átküldendik, a' FRR. azoknak ö Fels. elibe jutását akadályoztatni nem fogják. Azonban ez indítvány mint a' tárgyhoz nem tartozó elmellőztetett. Ellenben a' FRR. azon javaslata, miszerint ö Fels. felírás után kéressék meg, hogy a' magyar hitelintézet hitelleveleinek a' bécsi pénzesarnokban eladhatását megengedjék, egyszerűen azoknak az ausztriai örökös tartományokkal létező valamely nyilvános intézet általi folytonos és biztos leszámlítását kieszaközleni méltóztassék, élénk vitára szolgált alkalmul. A' javaslat mellett elmondott, miképp Magyarországnak nincs annyi pénze, hogy itt a' hitellevelek készpénzért beváltathassanak, leveleink hitel biztosítása tekintetéből mindenestre az intézetnek valamely idegen nagy pénzkereskedő házzal szerződésre kell lépni; ö Fels. tehát az iránt lenne megkérendő, hogy annak idejében az intézet pártolása mellett a' magyar hitelleveleknek a' bécsi pénzesarnokban eladás végett leendő kitételét eszközölné ki. Ellene pedig megemlítették, miképp a' hitelleveleknek, ha biztos alapjuk lesz, kelete fog lenni már azon oknál fogva is, mivel rendes kamatot gyümölcsözöndnek, ez okból fölösleg ö Felségét arra kéri, hogy azok eladhatására piacot eszközöljön, mert ha biztos alapja nem leendő a' hitelleveleknek, azokat senki sem fogja vásárolni, mert erre a' legfelsőbb hatalomnak senkit kényszeríteni nem lehet; nekünk azon kell iparkodni, hogy az ország földbirtokosainak hitellevelei az országban keringjenek, nem pedig külföldön, mert ez által a' magyar földbirtokosok jövedelmének nagy része kamatfizetés által külföldre vándorolna; a' kérelemnek csak akkor lehetne alapja, mikor a' magyar hitellevelek a' bécsi piacról kitiltatnának; de azokat eltiltani nem szabad, más nemzetekéi: francziáé, angolé 'stb. szinte árultatnak ott 's viszont a' nélkül, hogy egyik vagy másik az árulás megengedéseért folyamodott volna, 'stb. Ez ellen ismét megjegyeztetett, miszerint a' hitellevelek értéke az országban fog maradni, mivel azok pénzért lesznek beváltandók, 's ha azon készpénz hasznosan ruháztatik be valahova, a' kamatot bizonyosan meg fogja hozni; eddig is kölcsönöztek a' földbirtokosok, 's most csak azon különbség lesz, hogy 12% helyett 5 pctet fognak fizetni; egyébiránt pénzünket, ha a' hitellevelek nem fognának is a' bécsi piacson árultatni, meddig a' fenálló csatornák, melyeken készpénzünk ki szokott folyni, létezni fognak, meg nem tartjuk 'stb. más részről megjegyeztetett, miképpen elég nagy kártörtént az által, hogy a' RR. többsége az orsz. választm. azon javaslatát, miszerint a' kölcsönző a' kölcsönt hitellevelekben fel nem veheti, el nem fogadta; kölcsönöztek ugyan eddig is a' földbirtokosok, de a' kamatok legnagyobb része a' hazában maradt. Végre ö'

kérdésben szavazatra kerülvén a' dolog, 28 megye 15 ellen a' főrendi javaslatot elfogadta 's a' felírásban ki fogják fejezni a' RR. azon reményüket, miszerint a' magyar hitelleveleknek a' bécsi pénzesarnokban leendő kitételét ö Felsége kieszaközleni fogja. Továbbá a' hitelintézet életbehozatalára 1845. első napja tüzelt ki, 's végre a' telegkönyvnek a' megyékben miképpen leendő behozatalára az 1840: 21 t. nyomán tététt intézkedés olly formán, hogy azon könyvben csak azok javai, kik kölcsönt kívánnak venni, fognak rendes fölmérés szerint bejegyeztetni, 's ezen telegkönyv más országok példája szerint nem a' birtokjog-eszmét fogja bizonyítani, hanem csak, hogy a' föld valóságos birtokosa. — Ezután az orsz. költségen építendő utvonallal kijelölésének folytatása került elő. A' szőnyegen forgott utvonallal iránt ismét hosszas és élénk vita támadt. Némelyek Galiciá felé előleg csak egy vonalt, mások pedig az orsz. választmány terve szerint háromt kívántak határozni, míg végre ketős szavazattöbbséggel Pestől Miskolcz felé a' vereckei vonal jelöltetett ki. Azonban indítványában ezen szavazatok eredményét Cs. m. követének indítványa megváltoztatá. Az indítványzó ugyanis a' provinciális érdekek kikerülése tekintetéből, melyek a' két napi tanácskozást összebonyolították, előadák, miképp az orsz. választmány által kijelölt utvonallal hagyassanak meg, hogy lássa a' nemzet, miszerint a' t. hozásnak az ország minden vidékére kiterjedt figyelmé, de mivel mindnyáját egyszerre építtetni nem lehet, a' legszükségesebb fővonalok jelöltessenek ki, t. i. 1) Pestől Fiuméig, 2) a' galiczi vonal, 3) Debreczenen keresztül Kolozsvár felé azon nyilvános kikötéssel, hogy ha az orsz. igazgatóság előtt bizonyossá leszen a' pest-debreczeni vasút fölépítése, a' kőút Kolozsvár felé csak Debreczentől kezdessék; 4) a' Bécs felé vezetendő vonal helyett, minthogy a' dunai vidéknek a' gőzhajó 's az építendő balparti vasút által van gyors közlekedési eszköze, Pestről Szeben felé építtessék az utvonallal, 's 5d. lenne Pestről a' bányavárosok felé vezetendő vonal; mindezekre pedig kimondatni kívánta, hogy mind az öt vonal építése Pestől, mint az ország főkereskedő helyéről mindenütt a' kereskedő helyek tekintetben tartása mellett, hogy azok mennyire csak lehet egybekötessenek, kezdessék; 's mindezen vonalokra az országosan ajánlandó összeg egyenlően felosztassék, 's mivel mindnyáján a' t. RR. a' vidék érdekét nem ismerik, azon összegből, mely egyegy fővonalra fog jutni, 's aztán a' Galiciába vezetendő 3 szárnyvonal, ha a' vidék körülményei szükségesnek látják, a' részökre aránylag jutandó mennyiségből fölépíttethetik. Ez indítvány is heves ellenzékre talált, míg végre szavazatra kerülvén a' dolog, 23 megye mellett 's 23 ellene szavazott. Nem szavazott: Nyitra, Soprony, Pest; azonban a' kérdés eldöntése végett, hogy az érdekharcok megszüntessenek, Pest a' c-di indítvány mellett nyilatkozott: Soprony pedig ellene, így ismét a' szavazatok egyenlően maradtak, míg végre Bács m. előbbi szavazatával az indítvány mellé csatlakozván az elfogadtatott.

Budapesti napló. Budapest árvíz elleni biztosítása tehát keresztül az országgyűlésen; é. telmiségünk, iparunk 's kereskedésünk gyűlöntje csak e' k'lynek találtatott az orsz. segedelembeni részvételére. M. d. Széchenyi István gr. teendőink sorában Budapestnek árvízűli megóvatását 's minden módni kifejtését legelső helyre tűzé ki, 's azt oldhatlan kötelességünknek hirdeté: nem akará föltenni, hogy a' magyar minden nagyobb nemzeti eszméről lemondván még csak elég lelke, még csak elég belátása se volna hona szívét ápolni; mert — ugymond minden garas, mely honunk szíve megóvatására fordítatandik észlezerin, előbb utóbb, de elvégre bizonyosan többet fog gyümölcsözni nemzetünk és alkotványuk valódi hasznára, mint a' honnak bármily tájaira fordított forint sőt tán még arany is: 's ime 52 vármegyéből alig akad tízenegy, mely a' hon szívét az árvízűl a' milliókból egy pár százezer forinttal biztosítani érdemesnek találta; mert hiszen mit veszünk mi vele, ha Pestet elveszítjük? Széchenyi azt mondja, hogy biztosított és kifejtett magyar központ nélkül nem tud és sehogysem képes látni, de csak képzelné sem valódi talpra esett magyar és alkotványos progressiót, nem hiszi, hogy a' magyar, tenger bonyodalmi és szétágazási közt valaha kifejtessé magát olly nemzeti magasságra, melyet nagyítóüveg nélkül valóságos magának is lehessen nevezni; ha szíve, ha fővárosra nincs *) 'stb. De vigasztalja magát a' n. mes gróf, 's ti mindnyájan, kik véleményében osztottok: mi, eddig is el voltunk fej és szív nélkül, miért ne lehetnének el ezen is, 's kérdem igaz magyarsan: nem kényelmes dolog é' fej és szív nélkül tengereni, mint e' két, alkalmatlan mozgony által utaltan é' l' t' r' e ' s ' e ' s ' e ' l' e ' k ' v ' e ' s ' e ' r' e ' s ' a ' k' a' n' t' y' z' t' a' n' i' ? 's miért épen Pestet biztosítani? egy várost, mely nem is vármegye, országosan, jobbadán vármegyei pénzekkel biztosítani? ez valóban luxus lett volna! — Szerencsének volt a' napokban a' magyar kir. egyetemenek

„Ordo Praelectionum“ című hivatalos tan- és névsorjegyzékét forgatni, 's elbámultunk azon tömérdek ürességen, illetőleg vacantiákon, miket itt egybehalmozva latánk — Kevesen fogják tudni olvasóink közül, miért adatott tegnapelőtt. Pénteken Hunyady László című operának? Ennek olly érdekes háttér van, hogy méltó leszen, elbeszelnünk. A' Csehországban Klattauban szállásoló „József Antal“ huszárezred lelkes ezredese e' napokban levél által keresteté meg Bartay urat, eszközölné ki a' magyar ezred zenekara számára a' nemz. színháznál legújabb létre 's divatba jött magyar zeneművek érdekeshjeit 's ezek között névszerint a' jeles Hunyady László zárzenéjét, 's lovagias szinigazgatónk azonnal lépéseket tön, hogy az ezredes ne csak megkapja a' kívánt zeneműveket, hanem magát Hunyady László operát is előadta, hogy az említett levéllel 60 mérföldről maga ide fátadott ezred főkarmester e' remek művet egész kiterjedésében is hallhassa. Éljen a' lelkes ezredes ur, 's éljen a' lovagias szinigazgató! — Lánchidunk legújabb stadiumáról a' következőt közölhetjük, hogy a' budai parti oszlop építésével már a' 6dik kórakásnál vannak, úgy hogy még egy kórakás által ez is kiérendő a' víz felületére (a' pest-öldaliak mint tudva van már jó idő óta a' vizükre felett vannak) 's hogy a' budai második oszlop e' legkonokabb oszlopnak nehézségei is már le vannak győzve. — Megjelent Tóth Lőrincz kedves olvasata Utárczájának 2dik füzeté is, mely a' Rajnai utat foglalja magában. Hiszünk 's reméljük, kik az első füzet birtokában vannak, sietni fognak a' 2kat is minelőbb megszerezni. A' 3dik füzet sajtó alatt van.

Gömör megye évnegyedes közgyűlése *) m. hó 9kén főispánhelytartói elnöklet alatt vette kezdetét. A' bevett rendszer nyomán tükörsimán folyt a' kormányzat 's tanácskozás. Nélkülöztük még is a' megye egyetemes állapotairól elnöki jelentést, mi a' secontré pótólna, felüldözne a' hiányokat, ajánlana, serkentene 's megnyugtana. Követeink több rendbeli tudósítása felolvasztatott, részletes tanakodási tárgyal az országgyűlést berekesztő legfelsőbb leirat 's a' városi felügyelők akadályos kérdése szolgált. Amabban hozzászólásért irtunk fel, mert az 1790: 13. szerint teendőnek még elégtéve nincs; a' városi felügyelőket hat évre próbául elfogadtuk inkább, mintsem a' városok főszerűségű rendezése e' kérdés által hajótörést szenvedjen; ha azonban hat év alatt e' hivatal a' nemzet tetszését meg nem nyerné 's második hongyülésen iránta megerősítő törvény nem hozatnék, önként szünjék meg. A' balparti vasutat, mert e' honra nézve a' jobbpartinál jóval hasznosab 's a' vállalkozók komoly szándokaért, tovább is pártoltuk; — egyvonalu vasutak építtetését azonban törvény által kívánjuk tilalmazni, mert egy vonalban két vasut legvirágzóbb országban sem tarthatja fen magát 's honunkban, hol a' Duna is közlekedési utat nyit, — egyvonalban kettőnek létrehozhatását okvetlen gátolná. Turmező sulyos panasziban rokon érzelműen osztozva, orvosolhatni kértük azt. — Megyónknek régóta fenálló kívánata volt Rimaszombat és Tiszolcz megyebeli városoktól utat nyerni Breznóbányának, hogy ez által a' felső mostohább termékenységű megyékkel összekötöttve bőterményeinek biztos árost szerezzon. Ez ut felállításá mintegy 20ezer forint költséggel létesíthető, 's vasfuvára tekintetéből a' kir. kinstár, mint tiszolczi földesur 's vasgyár-birtokosnak kiváltképp hasznos leendő, segedelmi ajánlatot azonban mindaddig sem sikerült nyerni tőle, még egyszer elnöki leg felszólíttatni kívántuk, azonban építjük szokott megyei erővel, a' szegénység munkája 's pénztárából. Mert elhangzott lelkes alispánunk indítványa, a' pénzt közalírás után beszerezni, melyre első 's egyedül maradólag tett ajánlatot. A' vidék földesurait megismerék ugyan, hogy azon ut leginkább érdekökben létesül, 's hasznát jobbra ök veendik, — de még hasznosnak vélék, — ha az utállítás költségeiben sem részesülendnek. A' fizetés legidegenitőbb elem nálunk, pedig a' nélkül uraim sem igazság sem jóllét nem remélhető. Leköszönt első aljegyzőnk helye fokokenti előléptetés után betöltetett. — Gyűlésink egész héten által tartottak 's bevégeztük után érkezett 15ő octoberig sietőleg adandó utasítás végett az országos pénzügyi választmány munkálata, — mely végre sept. 24dikére Pelsőczre sietőleg közgyűlés hirdettetett, 's reménylünk, miszerint Gömör, műveltségi elveikhez hűn, — hazánk legjobbjainak boldogító zászlóji alá szegődendik, 's ledorongolt adója után is erőteljesen teend haza oltárára a' szükséges áldozatot. Körülményi miatt e' gyűlésen meg nem jelenhettem. Nyáradi E.

A m e r i k a.
Jun. 17kén kiűtött zendülés Peruban az egész kormányt megváltoztatá; Vivanco tekintélye többé el nem ismertetik 's helyette Elias nevű polgár 's bizonyos te-

*) A' Pelsőczről sept. 24kén névtelenül beküldött nyilatkozatot, minthogy az semmi tény vagy állítást nem tartalmaz, 's mivel még előttünk is névtelenségi álaroz alá rejtetik a' többben aláírás, illy általános 's lappangni szándékú alakban nem közölhetjük. A' szerk.

*) Magyarország kiváltóságos lakosihz II.

kintetben népmember tartja a kormány gyopluját. Elias, ki szép birtoku, Vivanco ügyét azon reményben támogatja, hogy a szakadatlan rázkodtatások, melyek eddig a tartomány nyugalmát zavarták, egy időre megszűnnek. Ez Eliast tartományi főnökké emelvé, maga a tartományt elhagyá, tábornoka ügyét megvizsgálandó. Erre Elias kinyilatkoztá, hogy Vivanco tekintete Limában el nem ösmértetik többé, 's hogy ő mint főnök a tartomány ügyeit mindaddig vezetendi, míg a congressus összehívátván, valaki alkotványszerüleg elnökké választatik. Elias ezen lépte általános helyeslésre talált, midőn Vivanco barátjának Echenich ezredesnek mintegy 1200 emberével Lima ellen indult a népet megrezzeneni. Az ezredes valóságga csak néhány órányira volt a várostól, de mivel kölcsönös értesítések utján tudomására jött, hogy a néppártok sőt a katonaság is Vivanco ellen van, visszavonult. Limában több napig minden bolt, raktár és hivatalszoba zárva volt, a városban nagy zajgás uralkodott. Ha Eliás az uralkodó katonai hatalmat megdönti, akkor Peru történetének egy jobb 's egészen új időszaka kezdődik. Mexikót e pillanatban nem kisebb élénkség lengi át, hol a Times szerint Texas meghódítására nagy készülétek tételnek, 's a kormány mint a hadsereg nem kevesebbről beszélnek, mint ama tengerirablók, zsványok 'sat. (t. i. a texasiak) kiíratásáról, mint ezeket a mexikóiak nevezni szeretik. E' célra 30 ezer ember a congressus által már meg is ajánlatott, a hadviselésre szükséges 4 millio dollar pedig háziadóként fog a lakosokra kivettetni. A tartomány minden részéből csapatok indulnak a határszélek felé. A támadó sereg 20 ezer emberből áll, melynek parancsnokai Canalazino a republica egykori elnöke és Voll tábornokszületésre nézve francia, ki egy kis időig határszéli parancsnok volt. Hir szerint Ampudia tábornok is ezen elősereg szárnyvezérévé volna nevezve, melyre magát késégkivül Julius Tabascóban történt embertelen kivégeztetése által méltóvá tevő. Erősen remélhetni, hogy a texasiak illy módon célzott lekonczoltatását, valamely más hatalmas nemzet annak idejében meggátolanda. A francia követ báró Ciprey az Ampudia által agyonlövetett 17 francia ügyében hatalmasan szállt föl a mexikoi kormány előtt, azonban az iránti értekezésekor olly élesen sértetett meg követi rangjában, hogy e tárgyban minden további hozzáküldött ügyjegyzéket visszautasított, 's az egész tárgyat kormánya eldöntő határozata alá terjeszté.

Spanyolország.

A választókamra alkatrészei: 12 volt miniszter; több mint husz czimzett nemes 's köztük 5 grand; a birtokos osztálynak is számosabb képviselői vannak mint ez előtt 's főleg olyanok, kik a képviselői rendszert nem igen jó szemekkel tekintik; van még egy osztály, mely hatalmas értelem, tevékenység 's dicsvágyban, 's ez az irók 's publicisták osztálya, mely az udvarnál, sereg 's követségeknél magas polcon diszlik, a nyilv. kormány több ágait vezérli 's lelke a helyhatóságga 's képezi a valódi aristokratia.

Espartero nyilatkozványa, mely ha különben nem jelentékes is, de a regenség történetét befejezi, köv. „Victoria hg a Spanyolokhoz! 1844 oct. 10d. volt azon nap, mely a monarchia alaptörvényei által kitüzetik, hogy Izabella ő fels. a királyság kormányzási gyopluját alkotványosan átvegye. Ezen nap volt az, midőn a loyaltas, becsület 's lelkiismeret tartozásának elegendet teendő, fels. kezeibe kellett letennem azon kir. hatalmat, melynek zálogát a kortes alkotványos jogainál

fogva rám bizta. Azon szempillantás óta, melyben a nemzet ohajtása polgártársim közül engem választott, hogy kormányzósági díszre emeljen, ohajtam elérkezettnek látni élttem azon édes napját, midőn leszállva legfensőbb polczomrul magányos lakom házi esőndjétre újra fölfelem, végszavam intézendő az alkotvány dicsőseért tüzött ki, és mely e század folytán kétszer menté meg királyi uralmát, vérözönt adván áruul. A gondviselés siket volt ohajtásim 's reményim iránt, 's a helyett hogy nagyszerü ünnepélyes szertartás közt beszélhetnék hozzátok; számüzetés távolából becsátom most szavaim felétek). Egész világ tudja, hogy nem volt szabadabb, nyilvánosb 's tökéletesb vitalkozás, mint mely kormányzóvá neveztetésemet megelőzte. Spanyolok! midőn e méltóságot átvettem, nem úgy fogadám azt mint győzelemért helyeslett polg. jutalmat, hanem mint győzelmi jelt, mit a nép a szabadság zászlójára tüzött. Mint törvények hív őre soha sem sértém azokat meg, soha sem késtem növelni a nép dicsőségét 's minden törvényt, miket a kortes előmbé terjesztett, haladék nélkül megerősíték. Az igazság-szolgáltatás mindig függetlenül működök a kormánytól, mely a másik statushatalom körébe soha sem vágott; a közzgazdagság 's jollét szüntelen részesi voltak azon ótalom 's gyámolnak, mik körülményink közt lehetségesek valának. Ha szükségü kényszerített is, hogy a törv. fenntartásaért szigoru rendszabályokhoz nyuljak, de a kormány soha sem itél szerencsétlen bünyösök sorsa felett, hanem mindig törvényszékek tevök azt. Kormányzói eljárásom egyes pontjaiba nem avatkozom. A történet igazságát fog nekem szolgáltatni 's hajthatlan ítélőtenek alá vetem magam. Részrehajlás nélkül, mit kortársimtól nem várhatok, az megmondandja: vajjon volt e más dicsvágyam, mint hazám boldogsága 's volt e más gondolatom, mint eszközölni azt, hogy I z a b e l l a királyné a nemzetet belvirágzás 's kultiszteletben találja; megmondandja az: vajjon pártküldelemek közepett volt e más célem, mint azon szabadság, hogy trónt 's törvényt szenvedélyek kitérősei ellen biztosítsak; megmondandja végre: mi volt oka, hogy számos közhasznu reformlétesítése nem sikerült. Midőn új zavarok fenyegettek bennünket, törvényszerüleg mindent elköveték, hogy elejüket vegyem. Nem akarok a multa visszatérni, nem lefátyolozni ama boldogtalan események képét, mikről mindnyáján panaszkedtünk. Minden ótalomszertől megfosztva kénytelen valék vendégszerető országban keresni menhelyet; de mi előtt földjét lábaimmal érinteném, ovást téve a törvények szentsége nevében. Spanyolok! ovást tettem, nem dicsvágy iránti vonzalombul, mit keblem nem ismert, de a nemzet 's korona méltósága tevök azt kötelességemül. Mint alkotványi trónképviselő nem hagyhatam szó nélkül a monarch. elvek sértéseit. Mint királyi tekintély őre kénytelen valék ótalmazni azt irányított esonkítások ellen; és személyesítve, levén bennem a végrehajtó hata'om, föl kelle szólalnom, midőn látám, hogy a törvényeket felforgatják. Ovásom nem had láрма volt —; sem szenvedélyek sem pártokhoz nem fordulék; az események egyszerű előadása, elvek ótalmasása 's az utokorra hivatkozás volt az! Bár töletek távol vagyok, nincs sohaj az országban, mit keblem ne viszhangoztatna, nincs áldozat, melynek fájdalomiban lelkem nem osztoznék. Ha egyszer azon örvendetes nap derül rám, hogy hazámba, mely olly drága előttem, visszatérhetek, mint nép fija, gyűlölség 's keserü emlék nélkül térek a nép sorába. Büszkén azon küzdelemben résztvéltem, mely neki szabadságot szerze, szorítokozom ma-

gány életemben arra, hogy ezen szabadság jótéit élvezzem; de ha azon intézvényeket, miket a nemzet elért, veszély fenyegeti, áldozatra mindig készen talál hazám, melynek szavára siket sohasem valék; végre pedig, ha a gondviselés titkos végzéseiben az áll irva, hogy életemet számüzetésben végezzem, sorsomon megnyugva véglehelletemig nem szünöm meg hazámnak függetlenségét, szabadságot 's dicsőséget forrón ohajtani."

Anglia.

Oct. 11d. a windsori polgármester fényes küldöttség kíséretében nyujtá által a királynak a windsori lakosok tisztelő emlékiratát. A király válaszában a két ország közti barátságos viszony-szülte örömet fejez ki, 's azon reményét, hogy a mostani jó egyetértés tartós leend. — Oct. 12d. a londoni küldöttség tisztelt, a sindikus olvasá az emlékiratot, mit aztán a lordmayer a királynak átadott, ki is ekkép válaszolt: „Öröme szolgál szívemnek a világerdeku London képviselőjtit látnom 's tapasztalnom, hogy nyilvánított érzelmeik saját, 's országom, Európa 's az emberiség iránti érzésimel tökéletesen megegyeznek. Mint önök, én is meg vagyok győződve, hogy a két ország közti béke 's barátságos viszony mindkét nemzet számos hasznainak figyelemre méltó forrása. Ezen jó egyetértés hü megőrzése békezálog egyszersmind egész világra nézve 's a műveltség nyugalmas és szabályszerű haladását biztosítja minden nemzet javára. Ugy tekintem az isteni gondviselés ótalma alatti e' szent ügyben közremunkálásom, mint kormányzásom feladatát 's becsületét. Ez volt tárgya 's célja minden igyekezetimnek, 's bizton hiszem, hogy a mindenható sikerrel koronázandja meg azt. Köszönöm önöknek országom 's magam nevében érzelmeik ezen nyilvánítását." 'stb. — Lajos F. térszalagrendi vitézzé avatása emlékeül, pompás, drágakövekkel kirakott aranyserleget ajándékoza Földelén sz. Györgynek sárkányölő szobra emelkedik. Rajz 's munka angol művészet remeke. A kir. őrség szemléje elmaradt. Ugy hiszik, Lajos F. értesíté Victoriát, hogy ez ünnepélyen nem lehet jelen, mert az őrsereg elején a watterloi aggbajnokok szoktak, különös osztályt képezve, léptetni. Ezen osztály fő- 's altisztelei, ugy katonáji is watterloi emléket viselnek, mely győzelmi jel látását francia királynak kerülni kell. — Lajos F. sok és szép ajándékot hozza magával Parizsból; azok közt Victoriának mint emlétk egy albumot, melyben ő ő fels. tavaly Euben mulatása főjelenetei legkittünőbb francia művészek által rajzoltatvák. Ezen remekművet a királyné 's hölgyei igen csodálták. Albert hg vadászpuskát kapott, mely hasonlithatlan remek készületre. Ugy vették észre, hogy ő fels. sokat 's nyájason társalgott Peel 's Aberdennel. oct. 13. d. u. az etoni iskolát látogató meg a király Victoriával, Albert hg 's mások kíséretében; megérkeztek a mintegy hétszázfőny tanuló sereg harsány üdvözléssel fogadá. Megtekinté a könyvtárt, hallgatótermetek 's az imaházat 's a felügyelőnek megígérte, hogy a könyvtár-terem számára melszobrárt megküldendi. Midőn elindultak, az ifjuság zajos éljenzések közt egész a windsori kapukig kísérte őket.

Franciaország.

Telegrafi jelentés szerint a király oct. 15d. d. u. Calaisben kiszállt; a nép élénk rivalgások közt üdvözlé őt; megvizsgálván a nemzetörtséget a polg. 's katonai hatóságok udvarlását fogadta el 's még azon esto Eube utazott.

ÉRTESÍTŐ.

Hirdetvény.

A főmélgu magyar kir. udvari kincstár kegyes rendeléséből közhírré tételik: hogy megürült kalocsai érseki uradalomhoz tartozó ugynevezett alsóhalászat haszonvétele, Csanád érseki helység határának felső részétől kezdve, ezen Csanád helységének, nemkülönbön határain és Szeremlye helységeinek határain keresztül, Szeremlye helysége határa alsó részéig érve, folyó Dunában és ugyanannak az uradalmat illető ágaiban, valamint az említett helységek határain a Duna folyásán kívül is található akármely vizekben, a halászat, esikászat és tekenősbéka fogás haszonvételei, 1844dik évi october hó 30dik napján, délelőtti szokott órákban, haszonbérbe fognak három egy-

mást követő évre, 1845dik évi januarius hó első napjától 1847dik évi december hó utolsó napjá g számlálván, annak nyilvános kijelentésével, hogy a helybehagyás a főmélgu m. k. udvari kincstárnak fentartatik, a többet ígérőnek adatni; a haszonbérleti kívánók tehát a szükséges bánatpénzzel ellátva, az árverésre illendően meghivatnak. Az árverés módja iránt a nyilványítatván: hogy titkos pecset alatti ajánlatok is, ha azok a felsőbb kegyes rend-zabályok szerint készítve 's a szükségesekkel ellátva vannak, és az árverésre kijelent napot megelőző estvél 7 óráig a kormányzó tisztnak beadatnak, elfogadhatnak; azonban a mellett az árverésre kijelent napon, az illy titkos ajánlatok, ha az árverés helyén személyesen je-

len van: a szóbeli árverésben részt vehet, 's többet ígérhet; hanem ezen esetben megkivántatik, hogy a titkos ajánlásához esatolt bálnapénzről szóló, 's az uradalmi pénztárt kezelő tiszt által kiadott eredeti bizonyítványt, mely titkos ajánlatához van releszve, a szóbeli árveréshez, hiteles másában mutassa elő. 2—3

Második tiz száztóli befizetés az első magy. pozsony-nagyszombat-szeredi vaspalya előleges részvényeire. Ezen vállalat igazgatóságga elhatározván a második tiz száztóli vagyis 20 pengő forintos befizetést, ezt ezennel azon megjegyzéssel adja hírül, hogy folyó év nov. hó 15ig az illető befizetések okvetlenül megtörténendők. —

Pozsony oct. hó 40kén 1844 Zechmeister György, Reidner Ignác igazgatók, 's Habermayer F. titkoknok. 3—3

Hirdetvény.

A nagyméltóságu magyar kir. udv. kamara rendeléséből közhírré tételik: hogy a kir. kincstár tokaji uradalmához tartozó, és a mádi. tarczali, tokaji hegyeken fekvő kamarai szőlőkben ez idén szürendő, nem különben dézsmabor folyó év november hónap 4dikén Tarczalon, az erdőbényei és tolcsvai kamarai szőlőkben szürendő bor pedig néhány átalag 1811d. évi aszúborral együtt ugyanazon hónap 6kán Tolcsván, a többet ígérőnek árverés utján készpénzfizetés mellett el fog adatni. 3—3